بِسۡمِ اللهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2014/HC-A/275

- އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް:
  * ނަން: އާމިނާ މުޙައްމަދުދީދީ — * ދާއިމީ އެޑްރެސް: މއ.ވިނަރެސްޓް/ މ.މާލެ
  * އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A060098

- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް:
  * ނަން: އާދަމް ހުސައިން — * ދާއިމީ އެޑްރެސް: ހ.ރަންނަރުގެ/ މ.މާލެ
  * އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A132908

ތަރައްދުދުވި ފަރާތް:
  * ނަން: އިބްރާހީމް ޚަލީލް — * ދާއިމީ އެޑްރެސް: މއ.ޝޫލިފަހިބް/ މ.މާލެ
  * އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A032965

- ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު: 08 ޛުލްޤަޢިދާ 1435 / 02 ސެޕްޓެމްބަރު 2014
- ނިމުނު ތާރީޚު: 21 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1437 / 01 ޖަނަވަރީ 2016

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 1874/Cv-C/2013
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ތަރިކަ
- މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ސަމީރު، ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު، ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްރަޝީދު އިބްރާހީމް

- ### ދަޢުވާގެ ހުލާޞާ:

މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއެއްގޮތް ނުވާކަމަށްބުނެ އެޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކޮށްދިނުން އެދި ހދ.ވިނަރެސް/ ކ.މާލެ، އާޒިޔާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުން ބަލައިގަނެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތަކީ ހ.ރަންނަރުގެ އާދަމް ޔުސްރީނާއެވެ. އަދި މިޤަޟިއްޔާއަށް ހދ.ނޫރާނީއަބީ އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތެއް ކަމުގައި ވެއެވެ.

- ### ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:

01- ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ތަފްޞީލަށް ބެލިއިރު، އެޤަޟިއްޔާއަކީ މަރުޙޫމާ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ތަރިކައިގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ހ.ރަންނަރުގެ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: ބ.15507) އެވެނިއުން ބަންޑާރަ ގޯއްޗެއް، އެގޮތުގައިވާ އިމާރާތްތަކާއި ނުހުރިހާ ގޮދަނާ ވެރިފުންގެ ގޮދަނި ތަރިކައިގެ އުޖޫރަން ހަމަޖެއްސުމަށް ދިނުމަށް އެދި ހ.ރަންނަރުގެ/ މާލެ، އާދަމް ޔުސްރީނާގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވުން ބަލައިގަނެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެއްކަން އެނގެންކަމާއި،

އެޤަޟިއްޔާގައި ބުނުއްވާފައިވަނީ، "ދަރަނިވެރި"، އިސްތިހާރުގައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްސަލައި، މިމައްސަލާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އެހެނިހެން ލިޔުންތަކުގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރުން ބެލިއިރުގައި، ހ.ރަންނަރުގެ/ ކ.މާލެ، ހަދިއްޔާ މޫސާ 01 ޖުލައި 2012 ވަނަ ދުވަހު ނިޔާވެފައިވާކަމާއި، މަރުޙޫމާގެ ވާރިސުންނަކީ ދަރިން ކުދިކުދި ހދ.ނޫރާނީއަބީ/ މާލެ، އިބްރާހީމް ޝަރީފް (ދިވެހިރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު: A032965) އާއި، ދިރި ހ.ރަންނަރުގެ / މާލެ، އާދަމް ޔުސްރީން (ދިވެހިރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު: A132908) އާއި، އެކުދިންގެ 02 (ދޭއް) މީހުންކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 1444/Cv-C/2012 ޤަޟިއްޔާއިން ސާބިތުވާކަމާއި،

މަރުޙޫމާގެ ތަރިކައިގެ ތެރެއިން މިމައްސަލައިގައި ހަމަޖެއްސަވައިދިނުމަށް އެދިވަޑައިގެން، އެމަރުޙޫމާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ ހ.ރަންނަރުގެ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: ބ.15507) އެވެނިއުން ބަނޑާރަ ގޯއްޗާއި، އެގޯތީގައިވާ އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފޫރާ މުދަލާއި، މިތަރިކަ ވާރިސުންގެ މެދުގައި ބެހުމަށް ވާރިސުން ބޭނުންވެފައިވާތީ ތަރިކައިގެ އުސޫލުތަކާއިއެއްގޮތަށް، ހ.ރަންނަރުގެ އެވެނިއުން ބަނޑާރަ ގޯއްޗާއި ބިމުން ހުރިހާ ވާރިސުންނަށް ހަމަހަމަކޮށް ދީ، މިގޮތުގައިވާ އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފޫރާ މުދަލުގެ 1/4 ބައި ފިރި އާދަމް ޙުސައިނަށް، 3/4 ބައި ފިރިހެން ދަރި އިބްރާހީމް ޚަލީލްއަށް މިލްކުވެގެންވާގޮތަށް ކަނޑައަޅައި، ޙުކުމްކޮށްދެއްވުމެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

02- ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 މައްސަލަ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތް ނުވާކަމަށްބުނެ އެޕެލަންޓް އިސްތިއުނާފުކުރައްވަން އެދި މ.ވިނަރޮސް ޢާއިޝާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެ ނުކުތާއެއްކަމުގައި އެނގެނީ، ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ.15507 ހ.ރަންނަރުގެ އެވެނިއު ގޯތީގެ ބިމަކީ އަލްމަރުޙޫމް ރަންނަރުގެ މުޙައްމަދުދީދީގެ ތަރިކައެއްކަމުގައިވާތީއާ، އެތަރިކާގައި ހިމެނޭ ބިމާއި އިމާރާތްތަކަކީ، އަލްމަރުޙޫމް ރަންނަރުގެ މުޙައްމަދުދީދީގެ ވާރިސުންގެ ތެރެއިން ޢާއިޝާ މުޙައްމަދުދީދީއަށް 7/8 ބައި މިލްކު ތަރިކައެއްކަން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮބޭޓް ކޯޓްސް ޑިވިޝަންގެ ނަންބަރު 16/PCD/71 ފައިސަލާއިން އެނގެން އޮތީ، ހ.ރަންނަރުގެ އެވެނިއު ގޯތީގެ މިލްކުވެރިޔާކަމުގައި ޢާއިޝާ މުޙައްމަދުދީދީ ކަމަށްވާ ދަޢުވާއާއި އެކު ހުށަހަޅާފައިވާ ދިޔުންބަހަކަށް ދަޢުވާއެއްނުވާކަމަށް މައްސަލަ ނިންމަވާފައިވަނީކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

03- ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތް ނުވާކަމަށްބުނެ އެޕެލަންޓް އިސްތިއުނާފުކުރައްވަން އެދި މ.ވިނަރޮސް ޢާއިޝާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާ ނުކުތާތަކާއި، އެކަންކަމާއި، ދެފުށުން ދިފާޢުކުރާފަރާތުގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާއި ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވިއްޖެއެވެ.

(ހ) ފުރަތަމަކަމަކީ، އިސްތިއުނާފު މިކުރާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރު، އެޕެލަންޓާއި، ހ.ރަންނަރުގެ / މާލެ، ހަނީފާ މޫސާ 01 ޖުލައި 2012 ވަނަ ދުވަހު ނިޔާވެފައިވާތީ، އަލްމަރުޙޫމާ ހަނީފާ މޫސާގެ ތަރިކައިގެ ތެރޭގައި

ހިމެނޭ ހ.ރަސްނަރުގެ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: ބ.15507) އެވިދުން ބަންޑާރަ ގޯއްޗާއި، އެގޯތީގައިވާ އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލޭ މުދަލު ވާރިސުންގެ މެދުގައި ތަރިކައިގެ އުސޫލުން ހަމަޖައްސައި ދިނުމަށް އެދި ހ.ރަސްނަރުގެ/ މާލެ، އާދަމް ހުސައިންގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން ބެލުމުން ދަޢުވާކުރައްވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި،

އެމައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމުމުގައި ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ނުކުތާތަކަށް ބެލުމުން، އަލްމަރްޙޫމާ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ވާރިސުންގެ ގޮތުގައި ތިބީ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ފިރިހެން ދަރިއެއްކަމުގައިވާ މ.ނޫރުވައިޓް/ މާލެ، އިބްރާހީމް ހަމީދު އާއި، ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ފިރި (ހ.ރަސްނަރުގެ/ ކ.މާލެ، އާދަމް ހުސައިން) އާއި އެކުދިންގެ 02 (ދޭއް) މީހުންކަމަށް ސާބިތުވާކަމަށާއި، އަލްމަރްޙޫމާ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ މައްޗަށް ދަރަނިޔެއް ނުވަތަ ވަސިއްޔަތެއްވެސް އޮތްކަން އެނގެން ނެތްކަމަށާއި، ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ތަރިކައިގެ ބެހުން ހ.ރަސްނަރުގެ ވާރިސުންގެ މެދުގައި ބެހުމަށް ވާރިސުން ބައްސަވާފައިވާ ތަރިކައިގެ އުސޫލުންކަމަށާއި، މީހުންކަމުން ހ.ރަސްނަރުގެ އެވިދުން ބަންޑާރަ ގޭގެ ބަންގަލާ ބެހުން ހުރިހައި ވާރިސުންނަށް ހަމަހަމަކޮށް ބަހާ، މިގޮތުގައިވާ އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލޭ މުދަލުގެ 1/4 ބައި ފިރި އާދަމް ހުސައިނަށް، 3/4 ބައި ފިރިހެން ދަރި އިބްރާހީމް ހަމީދަށް މިލްކުވާގޮތަށްކަމަށް ބައިންކޮށްފައިވާކަން އެނގެން އޮންނަހިނދު، އެމައްސަލައާއިގުޅޭ ހުކުމުގައިވާ ހ.ރަސްނަރުގެ އިމާރާތާއި ގޭގެ ރަޖިސްޓްރީއަށް ބެލުމުން، ހ.ރަސްނަރުގެއަށް ދޫކޮށްފައިވާ އެގޭގެ މުޅި ބޮޑުމިނަކީ 3719.46 އަކަފޫޓު ހިމެނޭ ބަންޑާރަ ގޯއްޗެއްކަން އަދި އެގޯތީގެ އިމާރާތާއި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވަނީ އަލްމަރްޙޫމާ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ނަމުގައިކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި އަދި އެގޯތީގައިވާ އިމާރާތްތަކުގެ މިލްކުވެރިކަމުގައި ހަދިއްޔާ މޫސާ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް ހިމެނޭކަން އެރަޖިސްޓްރީއަށް ބެލުމުން އެނގެންނެތުމުން، މިރަޖިސްޓްރީގެ ސައްޙަކަމުގެ މައްސަލަ މިމައްސަލައާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ބާރު މުޤައްރަރުކުރިގެ ހުކުމެއް އެއްވެސް ސަބަބަކާއި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިނުވާކަމަށް ބުނެވިދާނެކަމަށެވެ.

(ހ) ދެވަނަކަމަށް، އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ މިމައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ޝަރުޢީ ހުކުމް އަދި ދެފަރާތުގެ ދަޢުވާތަކާއި ހުކުމްތަކަށް ބަލާއިރު ދުސްތޫރީ ޙައްޤުގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކަށް އެނގުނު ނުކުތާތަކާއި، އިސްތިއުނާފާއި، ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ.15507 ހ.ރަސްނަރުގެ އެވިދުން ގޭގެ ބިމަކީ އަލްމަރްޙޫމާ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ތަރިކައިގެ ބަހާލެވިދާނެ މުދަލެއްކަމަށް، އެބަހައިފައިވާ ބިމާއި އިމާރާތްތަކަށް، އަލްމަރްޙޫމާ ހަދިއްޔާ މޫސާގެ ވާރިސުންގެ ބައިވެރިވާ ގޮތަށް ދޫކުރަނީ 7/8 ބައި މިލްކު ތަރިކައިގެ ދުސްތޫރީ ޙައްޤު ޤާނޫނީ ބައިވެރިވާ ކަމެއް

ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ނަންބަރު 16/PCD/71 ޤަޟިއްޔާއިން އެނގެން އޮތީ، ހ.ބަންނަރުގެ އޮފީހާ ގޯތީގެ މިލްކުވެރިކަމާގުޅޭ ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީ ކޮށްފައިވާ ދަޢުވާއާއިއެކު ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށްބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާތަކަށް އެނގެން އޮންނައިރު، ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި މިންގަނޑުގެ މައްޗަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ އަލިގައި ބަލާއިރު، މިމައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގައި ހިނގާދިޔައިރު، ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީ އެމައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުމުން، ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީ ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން އަމުރުކޮށް ފޮނުވިކަމުގައި، އަދި އެއަމުރު ބައްދަލުވެފައިވާއިރު، އަމުރު ރައްދުވީ ކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރު ސިވިލް ކޯޓުން މިމައްސަލަ ނިންމުމުގައި ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރައްވައި [illegible]، މިހެންކަމުން ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި، ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީ [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

(ނ) ތިންވަނަކަމަކީ، ހ.ބަންނަރުގެ އޮތް [illegible] ބަޔަކީ އަލްމަރުޙޫމް ބަންނަރުގެ މުޙައްމަދުދީދީގެ ތަރިކައިން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަލްމަރުޙޫމް ބަންނަރުގެ މުޙައްމަދުދީދީގެ ވާރިސުންގެ ތަރިކައިން ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީއަށް 7/8 ބައި މިލްކު ތަރިކައިން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮޕަރޓީ ކްލެއިމްސް ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ނަންބަރު 16/PCD/71 ޤަޟިއްޔާއިން އެނގެން އޮތްކަމަކީ، އަލްމަރުޙޫމް ބަންނަރުގެ ވާރިސުންގެ [illegible] [illegible] މައްޗަށް ބަލާއިރު، [illegible] މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮޕަރޓީ ކްލެއިމްސް ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ނަންބަރު 16/PCD/71 ޤަޟިއްޔާއިން ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީއަށް މިލްކު ވާރިސުންގެ ބައިއަށް [illegible]، އެގޮތުގެމަތީން [illegible] [illegible] މައްސަލައިގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮޕަރޓީ ކްލެއިމްސް ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ނަންބަރު 144PCD/71 ޤަޟިއްޔާއިން ބައްލަވައި 15 ނޮވެމްބަރު 1971 ގައި ގޮތެއް ނިންމަވާފައިވާކަން އެނގެން އޮންނައިރު، މިގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮޕަރޓީ ކްލެއިމް ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ނަންބަރު 144PCD/71 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ހިނގުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބަލާލުމުން، އެރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ، ޕްރޮޕަރޓީ ކްލެއިމް ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ނަންބަރު 16/PCD/71 ޤަޟިއްޔާ ހިނގުނުގޮތުގެ މަތީން ޤާޟީ މުޙައްމަދުދީދީއަށް 31/71 ނަންބަރުގެ [illegible] ޤާޟީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 211/15 ([illegible]) 1971 ނޮވެމްބަރު 9 ވަނަ ދުވަހު

އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ މަންމަ ޢައިސާވަނިކާ ހަވާލުކުރައްވާ އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ވާރުތަވެރިއަކަށް އެކު އިސްވެދެންނެވި ފަތުޙިއްޔާ ހަލީދީދީގެ މުހައްމަދުދީދީއަށްވެސް އެކަށް އަންގަވާފައިވާކަމަށް ބަޔާންކޮށް އެފަދައިން ކަން އެނގޭކަމާއި، މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮބޭޓް ޑިވިޝަންގެ ނަންބަރު 144PCD/71 ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުމާއިގުޅު އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ތަރުކާތުން ހިއްސާކަމަ ނުލިބޭ، އެމައްސަލަ އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ވާރުތަކުން 23 ޑިސެމްބަރު 1998 ގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އަދި އެމައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 98/HC-A/137 ޤަޟިއްޔާއިން ބައްލަވައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮބޭޓް ޑިވިޝަންގެ ނަންބަރު 144PCD/71 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ތާއީދުކުރައްވާކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 98/HC-A/137 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

(ރ) ހަތަރުވަނަކަމަކީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމް އިސްތިއުނާފުކުރައްވަން އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ވާރުތަކުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ދަޢުވާކުރައްވާ ފަރާތަކަށް، އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ވާރުތަކުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މީގެ ކުރިން ބެލުމުން އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 98/HC-A/137 ޤަޟިއްޔާގައިވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކެއްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 98/HC-A/137 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުން އެނގޭކަމާއި، މިގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޕްރޮބޭޓް ޑިވިޝަންގެ ނަންބަރު 144PCD/71 ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމަވާފައިވާގޮތުން އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީ ހިއްސާދާރުކަން ސަފުހާތަކުގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އެޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތުގައި އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ވާރުތަކުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ބައްޕަ ދަރިންނަށް މުހައްމަދުދީދީއަށް ރަޖިސްޓްރީކުރައްވާ ބަންޑާރަ ގޯތިގައިހުރި މުހައްމަދުދީދީގެ އިމާރާތަކަށް ގެއާއި ބަދިގެ އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީއަށް ލިބިފައިވަނީކަން، އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީ ޚަރަދު ބާރުގައި ވަނިކަން ވާރިސުންގެ އަޙްކާމު އިބްތިދާއީ ނާސިޚުގެ ވެރިކަމުގައި އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ޙުރުމަތާ ނުބަލައި، އަދި އެއީ ޤާނޫނީއަސާސީގެ 10 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/68ޢ. (އާންމު ޤާނޫނުތަކާއި) ގެ 7 ވަނަ މާއްދާއާއި ޚިލާފަށް އެކުގެ ދަޢުވާސްޓޭޓްމަންޓް ޖިނާއީ

(ސ) ހިން އެދިވަޖެހިގެން އެދިވަޖެއިގަތުމަކަށް އެގެއާއި ބަދިގެ އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ކިބައިން ވަކިކުރައްވައި ދަރިންނަށް މުހައްމަދުދީދީގެ ހުވަފެން އަނބި ހަދިޔާކޮށް މޫސާއަށް މިލްކުކޮށް ދެއްވައި އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ ބައްޕާ ނިޔާވެވަޑައިގަތުމުން ވުމާއި، ދަރިންނަށް ގޮތުގައި ހުރި އާދިލާ މުހައްމަދުދީދީގެ

އިމާރާތްތައް ސަރުކާރަށް ނުނގެވި ޤަޟިއްޔާ ނިންމުމުގެ ކުރީން ތަންތަނުގެ އެއް ބިމާ ބަނޑާރަ ގޮތުގައިވާ ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މިލްކު އިމާރާތްތައް ހަދިޔާކުރުމުގެ މުސާރާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެއްވާ، އައިމާރާތްތަކުގެ އަގުކަމުގައި ޓީބީޒީ ކުރައިމުސް ޖީބީސީއަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އަދި (211/15 ނަމްބަރު) ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މަންމައާ ބަފާފުޅުކުރުއްވައި، ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ބައްޕަ ނިޔާވުމާ ގެންގުޅެވިފައިވާ، ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ބައްޕަ ބަނޑާރު މުޙައްމަދުދީދީގެ ތަރިކައިން ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީއަށް ލިބުނު މުދާ، ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީ އަދި ދަތިމު ކުއްޖަކަށްވާތީ ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މަންމަގެ ބަލުމުގެ ދަށުގައި ހުރިނަމަވެސް، އުމުރަކަށް ގޯތިއެއް ކުރުމުގެ އިޤްތިޞާދު ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މަންމައަށް ނެތިސް މަޖުބޫރުކޮށްގެން އުތަކާތި ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މަންމައާއި ބަފާފުޅުކުރުވާކަމަށް ބުނެކަށް އެނގޭއިރު، އުމަރުސަފީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ބައްޕަވައި ނިންމަވާފައިވާއިރު، ހ.ބަނޑާރަގެއިވާ ހިރާ ބަނޑާރަގޮތި އެއްވެސް އިޙްއުގައި ބަނޑާރު މުޙައްމަދުދީދީގެ، ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކުރުވުންކަން އެނގެން ނެތުމާއި، އަދި ބަނޑާރު މުޙައްމަދުދީދީ ނިޔާވެގެން މުޙައްމަދުދީދީގެ ތަރިކާ ބެހުމަށްފަހު، މުޙައްމަދުދީދީއަށް އޮތް ބަނޑާރުގެ ހިރާގޮތި ސަރުކާރުން ބަފާފުޅުކުރުމަށް މުޙައްމަދުދީދީ ނިޔާވެއްޖެ އިން އަނބި، ދ.ކެޔޮދޫ ހަދިޔާއަށް މުސާރާކަން އެނގޭ ސަރުކާރުގެ ވިއްކާލުމަށްފަހު ހ.ބަނޑާރުގެ ގޯތިގައި ހުރި ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މިލްކު ބަފާފުޅަކަށް އަދިނުވާގޮތުގެ މަށްސަލާ ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޓީބީޒީ (ހ) އިން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޓީބީޒީ ކުރައިމުސް ޓީބީޒީ ކުރުމަށް ކޮންމެވެސް 4/68 ގެ (ޤާނޫނު ޤާނޫނުއަސާސީގެ) 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، މިއާގެ މިލްކު އެއްބަސްވުން އަންނަނިވި ޙަރަކާތްތަކަށް މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކުރެވޭ ތަރަށް ބެލިޔަތު ޤާނޫނީ، ހ.ބަނޑާރުގެ ގޯތިގައިހުރި ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ މިލްކު ދަރިވަރުންގެ އިމާރާތްތައް ސަރުކާރުގެ މުދާކަމުގައި ހިސާބުކުރާނެ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު، ޤާނޫނީ ހުއްދަ ބަލައިގަންނާނެ ނަންބަރު ނިޔާކުރަންޖެހޭ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ޓީބީޒީ ކުރައިމުސް ޓީބީޒީގެ ނަންބަރު 144PCD/71 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ގޮތް އޮތީ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތާ ޚިލާފަށްކަމަށް ނިޔާކުރަނީ ކަންކަމަކީ، އެޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ހުކުމަކީ ބާޠިލު ހުކުމެއްކަން އެނގޭކަމެވެ.

(ބ) ވެސްޓްރަންކާމީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ހުކުމް އިސްތިއުނާފުކުރައްވަން ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ވަކީލުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިޢުތިރާޒް ދަށްކުރައްވާ ވާހަކަތަކުގައި، ހ.ބަނޑާރުގޭގެ ބިމުން ޙާލިދާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ބައްޕާ ހ.ބަނޑާރުގޭގެ މުޙައްމަދުދީދީ ދުނިޔޭގައި ހުރިޢާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދި ބޭނުމަށް ދަށްކުރެވުން އެބިމުގެ

999·46 އަކަފޫޓުގެ ބިން ހުރިކަމަށާއި، އަދި އެބިން 2006 ވަނަ އަހަރު އަނބުރާ ރަންނަރުގެއަށް އިސްތިއުނާފުކުރައްވާއިރު، އެބިމުގެ މައްސަލައަކަށްވެސް މުޙައްމަދުދީދީގެ ވާރިސުންގެ ދުރުގައި ތަރިކައިގެ އުސޫލުން ނިންމަންޖެހޭ މައްސަލައެއްކަމަށްދަޢުވާކުރައްވާފައި، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައިވާ ބިމަކީ ތަރިކައިގެ މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ނިމިފައިނުވާ ބިމަކަށްވާތީ، އެކަމަށް ގޮތެއްކަނޑައަޅަންޖެހޭނެކަމަށް އާޢިލާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ވާރިސުން ޤާނޫނީގޮތުން ކަނޑައަޅައިދެއްވުން އެދިވަޑައިގެންނެވުމެވެ.

ހ.ރަންނަރުގެއަށް 20 މެއި 2007 ގައި ހަދާދީފައިވާ އިޤުރާރުގައި ގޮތުގެ ރަޖިސްޓްރީގައިވާ އިތުރު ބަޔާނަށް ބަލާލުމުން، ހ.ރަންނަރުގެއާއި ކިބާ ގޮއްސަކަރަ ދ.ކަނޑުހުލުދޫ މޫސާގެ ހަދިޔާއަށް މޫސާއަށް 30 ނޮވެމްބަރު 1977 ގައި ލިޔުނު ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޗިޓްގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްފައިވާ ބަންޑާރަ ގޮތުގައިވާކަމަށް މިގޮތަށް ހަމަޖެހިފައިވާ މުނިސިޕަލް އޮފީސް ހަދާނީ އެނގޭ އާޒިބަން ޖެހިލާމަތުގެ ސިޓީއަކުން އެނގެމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދަދު އޮނިގަ ދަނޑުވެރި ވަނަބާރުގައި ޖެހިގެންބެހޭ 1967 ވަނަ އަހަރު މިޒާޖުން ނަމާކަވާ 999·46 އަކަފޫޓުގެ މިބިން ބާރުން ކަރުނު ހުއްޓާލާފައިވާތީ، އެބިން ހ.ރަންނަރުގެއާވ ކިޔާ ގޮއްކަމަށް 14 މާރިޗު 2007 ވަނަ ދުވަހު އިސްތިއުނާފުވެރިޔާގެ ގެއްލުން ރަޖިސްޓްރީ ހަދައިދިނުމަށް ހުށަހެޅުމުން ހ.ރަންނަރުގެއާވ ކިޔާ ގޮއްކަމަށް 999·46 އަކަފޫޓުގެ ބިން އިސްތިއުނާފު އަހުން ރަޖިސްޓްރީ ހުއްދަފައިވާކަމަށް ބާރުކޮށްކަމުގައިވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި،

މިހެންކަމުން ހ.ރަންނަރުގެއިން ދައުލަތުގެ ބޭނުމަށް ނަގާ ބިމަކީ މުޙައްމަދުދީދީގެ ދަރިންގެ ތަރިކައިގެ ބިމެއްކަން އެނގެން އޮތުމެވެ، އެބިން ދައުލަތުގެ ބޭނުމަށް ނަގާފައި ތިބި އިދާރާތަކުގެ ހުށަހެޅުމަށް މުޙައްމަދުދީދީގެ ތަރިކަ ފުރަތަމަ ދަރިންގެ ތެރެއިން ޝަރުޢީ ހުއްދަތަކާއި އެކުގައި ބަހާލެވިފައިވާތީ ދަނޑުވެރިކަމާ މެދުވެރިވެގެން އެނގެން ނެތުމުން، އެއްކަމާއި އެއްކަމެއް ސާބިތުވާގޮތަށް ހިނދުކޮޅު އެބިން ދައުލަތުގެ ބޭނުމަށް ނަގާ ނަމަވެސް ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުގެ ބަދަލުގައި ހަމަޖެހޭ ދަފްތަރަށް ބަލާއިރު ސަމާލުކަމަށް ގެނެސްފައިވާ ކަމަށްވާތީ، މުޙައްމަދުދީދީ ނިޔާވުމާއި ހ.ރަންނަރުގެއިން ދައުލަތުގެ ބޭނުމަށް ނަގާ ބިމަކީ މުޙައްމަދުދީދީގެ ދަރިންގެ ތަރިކައިގެ އެކު ބިމެއް ކަމަށްވެސް ފުރަތަމަ ފަށަން ތެރޭގައި ފެންނަކަން އެނގެން އޮތުމެވެ، ވާރިސުންނަށް ބިމަކީ މުދަލަކާ ހަމަޖެހޭ، އެކުލަވާ ނިޔާވުމުގެ އެކުލަވާގެ ނަމުގައި ޝަރުޢީ ހުއްދައެއް ނުވަތަ އެކުލަވާގެ މިލްކުގައި ހުރި އިރާކަމުން އެކުލަވާގެ ވާރިސުންނަށް ދާވާ މުދަލެއްކަމުގައި، މުޙައްމަދުދީދީ ނިޔާވުމާއި މުޙައްމަދުދީދީގެ މިލްކުގައި އަދި އޭނާގެ ނަމުގައި ޝަރުޢީ ނަމާ މުދަލުގެ މުޙައްމަދުދީދީގެ

ވާރިޘުންނަށް ބަހަންޖެހޭނެ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އެއްވެސް އުސޫލެއް ނުވާއިރު، ކުރިން ރަންނަރުގެއިން ހަމަޖެހިފައިވާ އުސޫލުތަކާއި އެއްގޮތަށް ދައުލަތުގެ ބޭނުމަށް ނެގި ބިމެއް އަނބުރާ ރަންނަރުގޭގެ ރަޖިސްޓްރީ ހެއްދިފައިވާ [illegible] [illegible] ވެރިފަރާތް [illegible] [illegible] ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހަވާލުކޮށްފައިވިނަމަވެސް އެއީ މަރުޙޫމް މުޙައްމަދުދީދީ ނިޔާވިއިރު އޭނާގެ ތަރިކައިގެ ގޮތުގައި ދޫކޮށްފައިވާ ތަންތަން ކަމުގައި ބަލައި އެބިމުގެ މައްސަލައަކީ [illegible] ވާރިޘުންގެ މެދުގައި ބަހައިލެވޭނެ އުސޫލުން ނިންމަންޖެހޭ މައްސަލައެއްކަމަށް ބެލެވެންނެތްކަމެވެ.

ވީމާ، އިސްވެދިޔަ ސަބަބުތައް އެގޮތުން ހުރުމުން މިމައްސަލަ ބަލާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން ދެކެނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމް އިސްތިއުނާފުކުރުމުން، އާފިޔާ މުޙައްމަދުދީދީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އިސްތިއުނާފުގައި ޙުކުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ފެންނަންނެތްކަމުގައެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމާއެކު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1874/Cv-C/2013 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށްޓަކައި މ.ވިނަރެސް އާފިޔާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މިމައްސަލަ ބަލާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، ޙުކުމްކުރީމެވެ.